

Tisková zpráva

Veřejnost o svých obavách a bezpečnostních rizicích pro Českou republiku – listopad 2018

- ⊙ Za velkou hrozbu pro mír a bezpečnost v České republice 61 % občanů pokládá teroristy, 54 % mezinárodní organizovaný zločin a uprchlíky z jiných zemí a 48 % radikální náboženská hnutí.
- ⊙ 37 % Čechů jako reálnou velkou hrozbu pro Českou republiku vnímá světovou ekonomickou krizi.

Zpracoval:

Jan Červenka

Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.

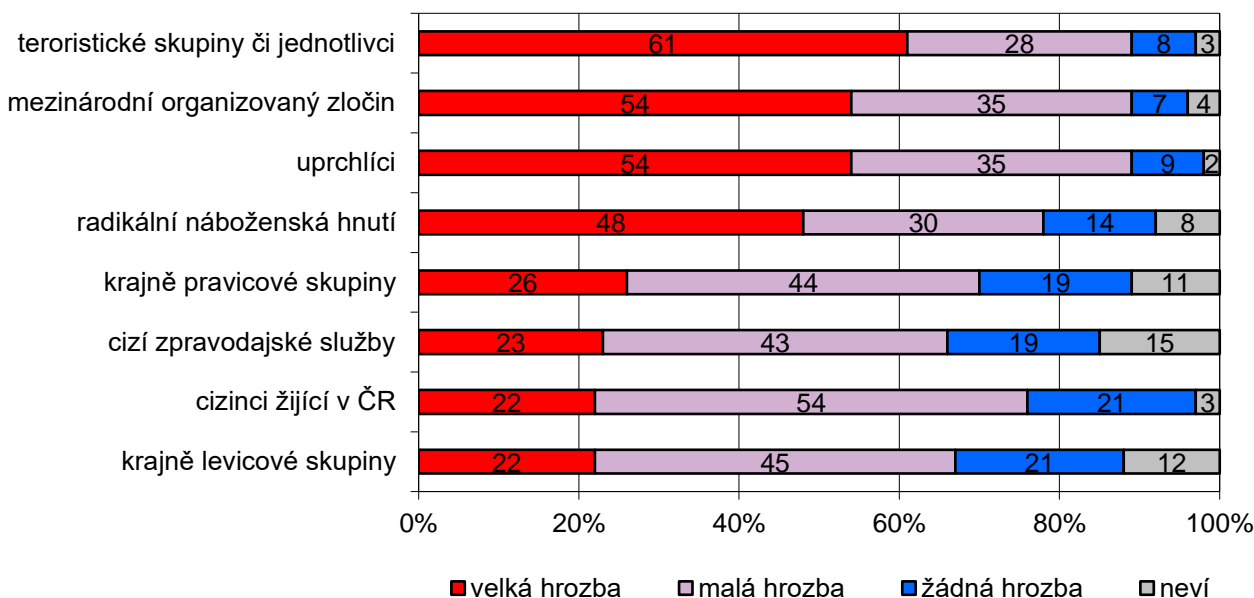
Tel.: 210 310 586; e-mail: jan.cervenka@soc.cas.cz

V listopadovém šetření CVVM dotázaní posuzovali, jak velkou hrozbu představuje působení vybraných skupin na území ČR. Zjišťovány byly rovněž názory veřejnosti na reálnost ohrožení určitými skutečnostmi přesahujícími rámec republiky, jako je válka, epidemie, přírodní katastrofy a surovinová či ekonomická krize.

Tyto dvě otázky byly letos doplněny otevřenou otázkou zjišťující, který stát v současné době představuje pro ČR bezpečnostní hrozbu. Dále pak šetření zkoumalo, jaká očekávání do budoucnosti mají čeští občané, pokud jde o ně a jejich blízké, o Českou republiku, Evropu a lidstvo jako takové.

Graf 1: Reálnost hrozby pro ČR v současné době¹ (v %)

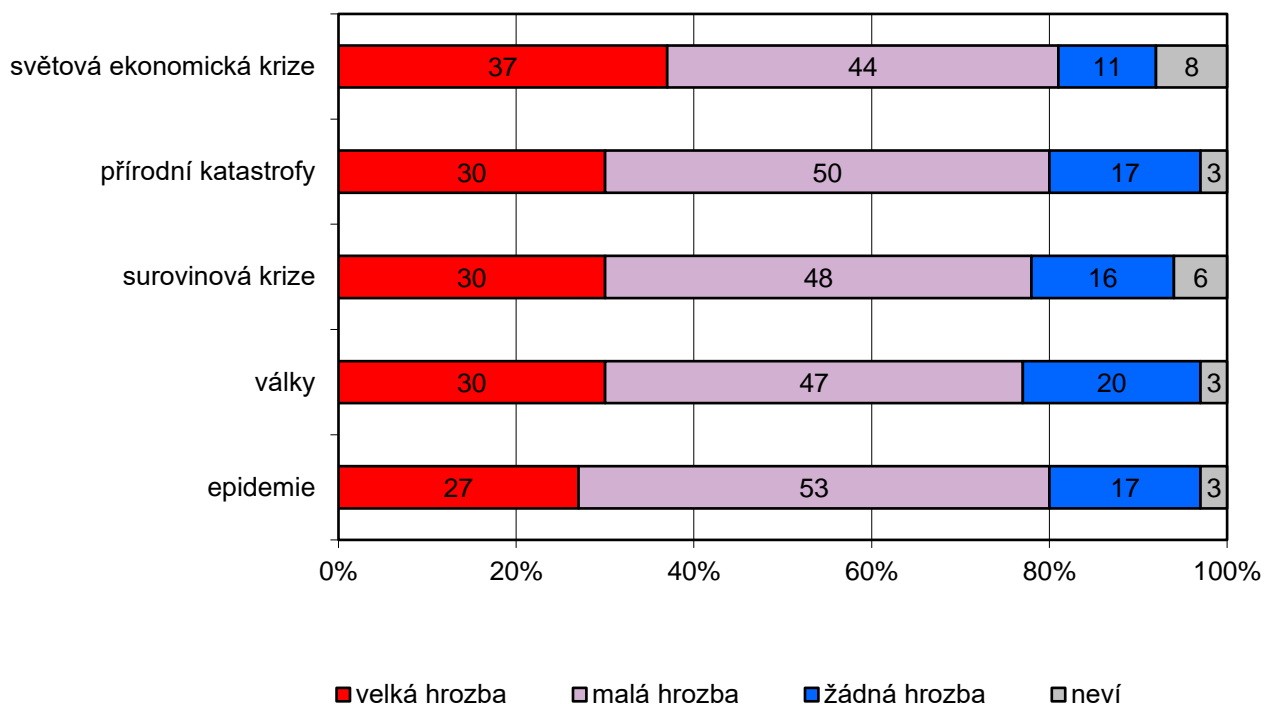
Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 3. – 15. 11. 2018, 1104 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

¹ Znění otázky: „Domníváte se, že některá z následujících skupin představuje v současné době reálnou bezpečnostní hrozbu pro Českou republiku? Pokud ano, představuje velkou, nebo malou hrozbu? f) Cizinci žijící na území ČR, b) uprchlíci z jiných zemí, c) teroristické skupiny či jednotlivci, d) mezinárodní organizovaný zločin e) zpravodajské služby jiných států, g) krajně pravicové skupiny, h) krajně levicové skupiny, i) radikální náboženská hnutí.“

Respondentům byla předložena k posouzení různá rizika pro bezpečnost v České republice (viz graf 1). Nejčastěji byly za velkou hrozbu označovány teroristické skupiny a jednotlivci. Shodlo se na tom 61 % dotázaných, dalších 28 % pak považuje terorismus za malou hrozbu pro bezpečnost v ČR a 8 % dotázaných terorismus za hrozbu nepovažuje. V dalším pořadí podle závažnosti ohrožení jsou v podobné míře vnímáni mezinárodní organizovaný zločin a uprchlíci, když shodně 54 % respondentů je označilo jako velkou hrozbu, dalších 35 % jako malou hrozbu a 7 %, respektive 9 % je jako hrozbu pro bezpečnost v České republice nevnímá. Čtvrtou pozici s nevelkým odstupem mezi bezpečnostními riziky zaujala radikální náboženská hnutí. Téměř polovina (48 %) dotázaných se přiklonila k „velké hrozbě“, další tři desetiny dotázaných (30 %) považují tato hnutí za malou hrozbu a 14 % je za hrozbu nepovažuje vůbec. Ostatní zkoumané položky (krajně pravicové skupiny, cizí zpravodajské služby, cizinci žijící v ČR a krajně levicové skupiny) jsou jako hrozba vnímány mnohem méně intenzivně, nejčastěji jen jako malá hrozba, jako velká hrozba jsou označovány přibližně čtvrtinou dotázaných, naopak zhruba pětina je za hrozbu vůbec nepovažuje.

V následující otázce bylo opakovaně zjišťováno, zda jsou podle mínění veřejnosti reálnou hrozbou pro ČR války, epidemie, přírodní katastrofy, surovinová krize nebo světová ekonomická krize (viz graf 2). V současnosti jsou všechny tyto eventuality hodnoceny dosti podobně, jedinou lehce se vymykající položkou je světová ekonomická krize, kterou jako „velkou hrozbu“ označilo 37 % respondentů, 44 % ji má za „malou hrozbu“ a jen 11 % ji za hrozbu pro ČR nepovažuje. U ostatních položek se podíl odpovědí označujících je za „velkou hrozbu“ dostal na úroveň 30 % (v případě epidemií pak lehce pod ní), podíl „malé hrozby“ se pohyboval okolo jedné poloviny a jako „žádnou hrozbu“ je označila asi šestina a v případě války pětina (20 %) dotázaných.

Graf 2: Reálnost hrozby pro ČR v současné době² (v %)

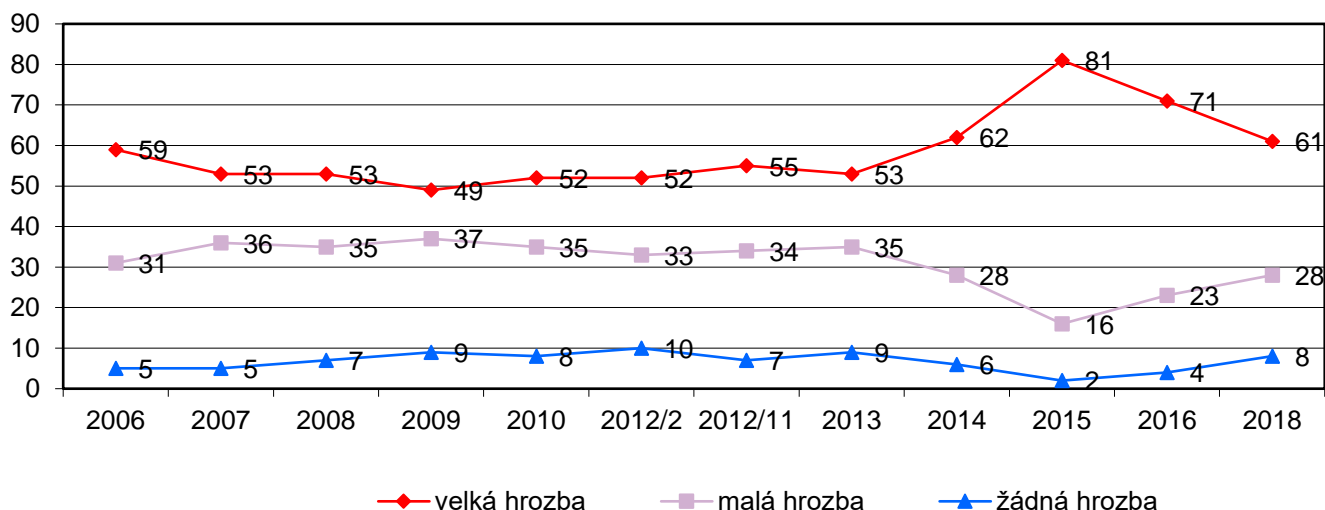
Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 3. – 15. 11. 2018, 1104 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

V porovnání s prosincem 2016 (viz grafy 3a až 4e) statisticky významně poklesl podíl těch, kdo za velkou hrozbu pokládají teroristy a teroristické skupiny (o 10 procentních bodů, v porovnání s rokem 2015 je nižší o 20 procentních bodů), uprchlíky (o 9 procentních bodů), válku (o 7 procentních bodů, v porovnání s rokem 2015 o 20 procentních bodů), radikální náboženská hnutí (o 6 procentních bodů), cizince žijící na území v ČR (o 6 procentních bodů) a

² Znění otázky: „Domníváte se, že v současné době představují pro Českou republiku reálnou hrozbu následující skutečnosti? Pokud ano, přestávají velkou, nebo malou hrozbu? a) Války, b) epidemie, c) přírodní katastrofy, e) surovinová krize (nedostatek ropy, zemního plynu, atd.), f) světová ekonomická krize?“

mezinárodní organizovaný zločin (o 6 procentních bodů, v porovnání s rokem 2015 je to o 12 procentních bodů). Naopak mírně narostl podíl těch, kteří jako velkou hrozbu vnímají přírodní katastrofy (o 6 procentních bodů), světovou ekonomickou krizi (o 6 procentních bodů) a surovinovou krizi (o 4 procentní body).

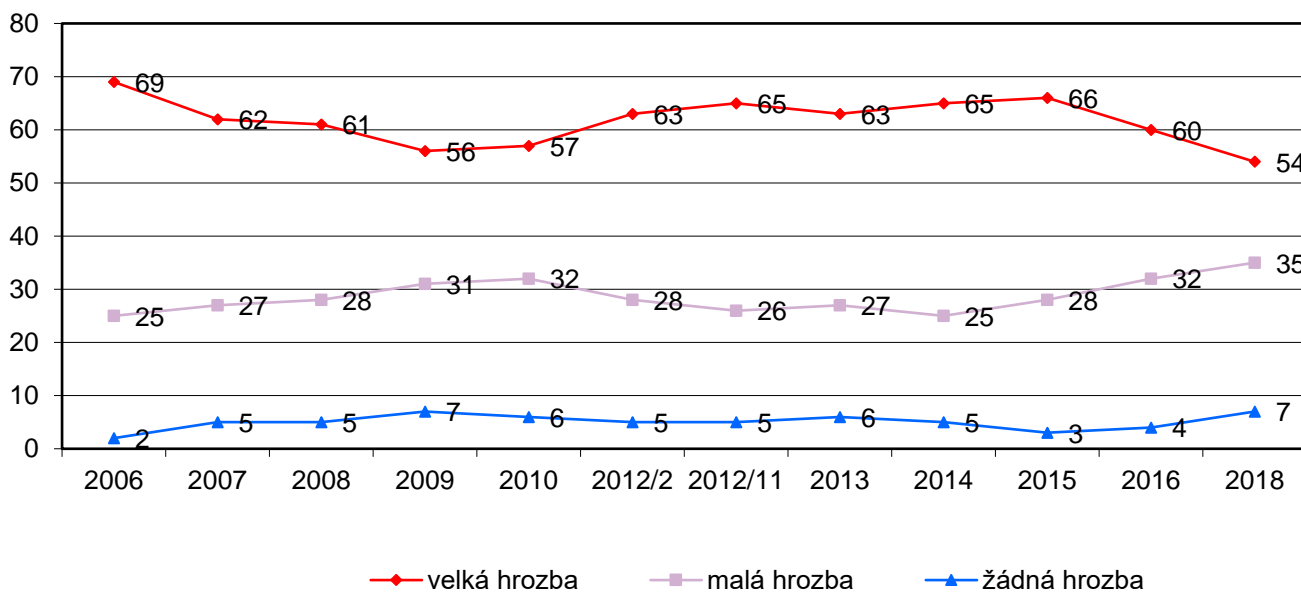
Graf 3a: Reálnost hrozby pro ČR – teroristické skupiny či jednotlivci (v %)

Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „nevím“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

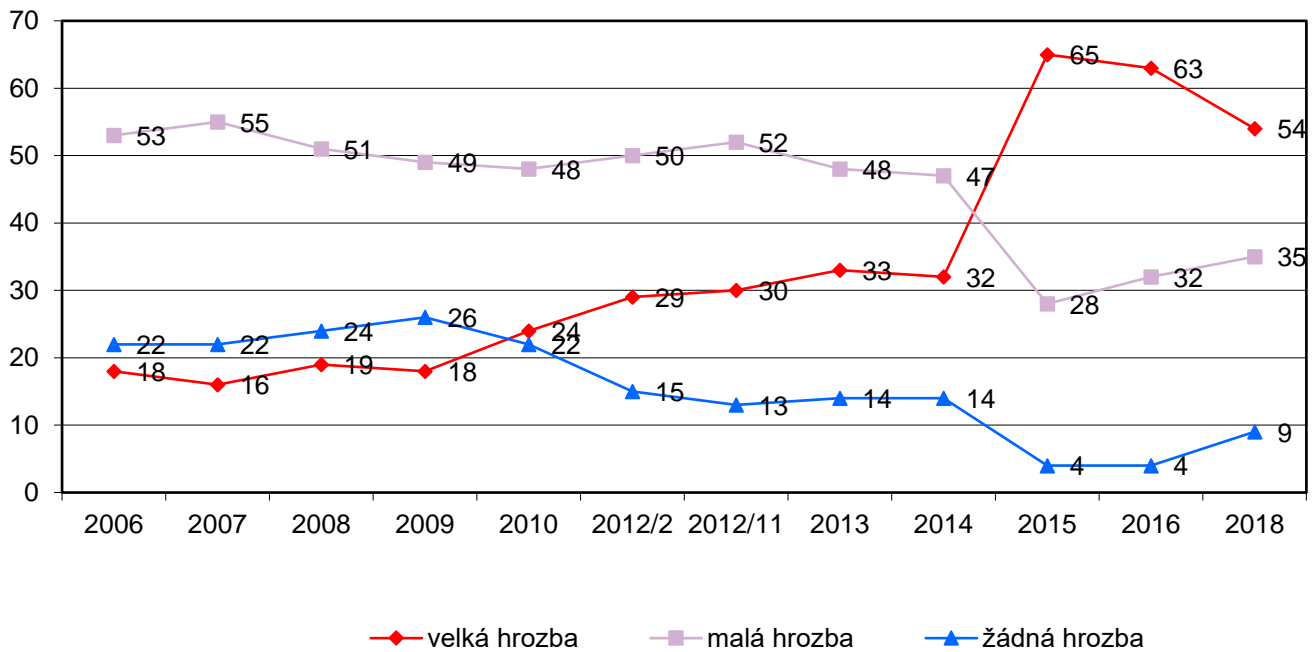
Graf 3b: Reálnost hrozby pro ČR – mezinárodní organizovaný zločin (v %)

Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „nevím“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

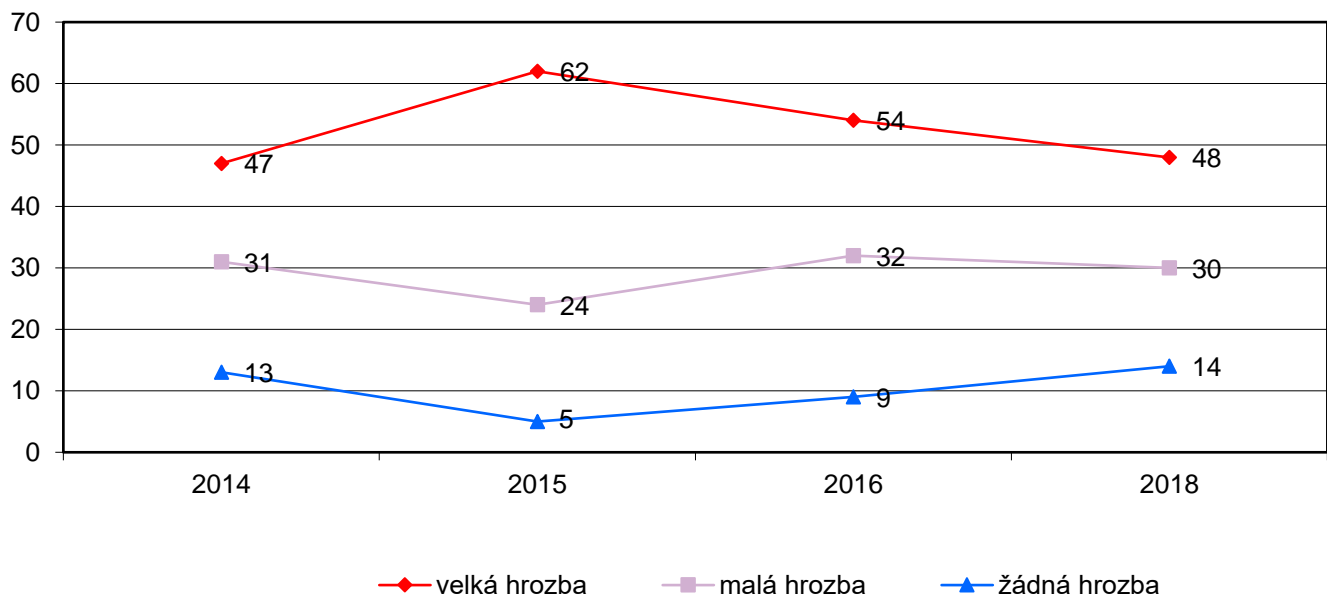
Graf 3c: Reálnost hrozby pro ČR – uprchlíci (v %)

Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „nevím“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

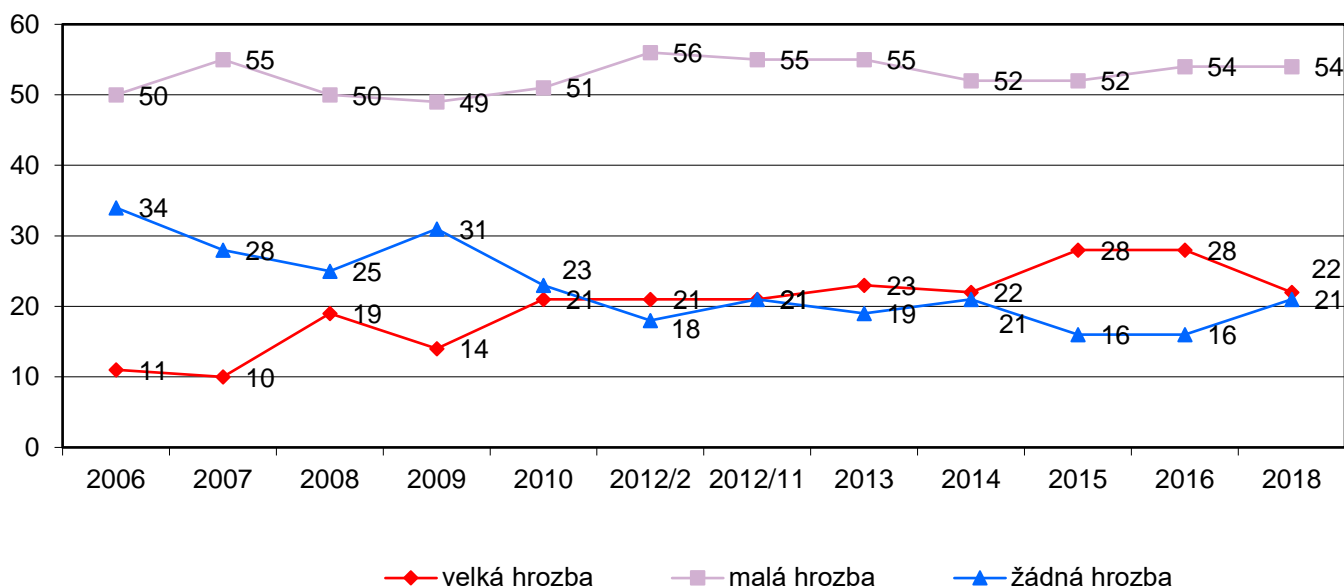
Graf 3d: Reálnost hrozby pro ČR – radikální náboženská hnutí (v %)

Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „nevím“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

Graf 3e: Reálnost hrozby pro ČR – cizinci žijící na území ČR* (v %)

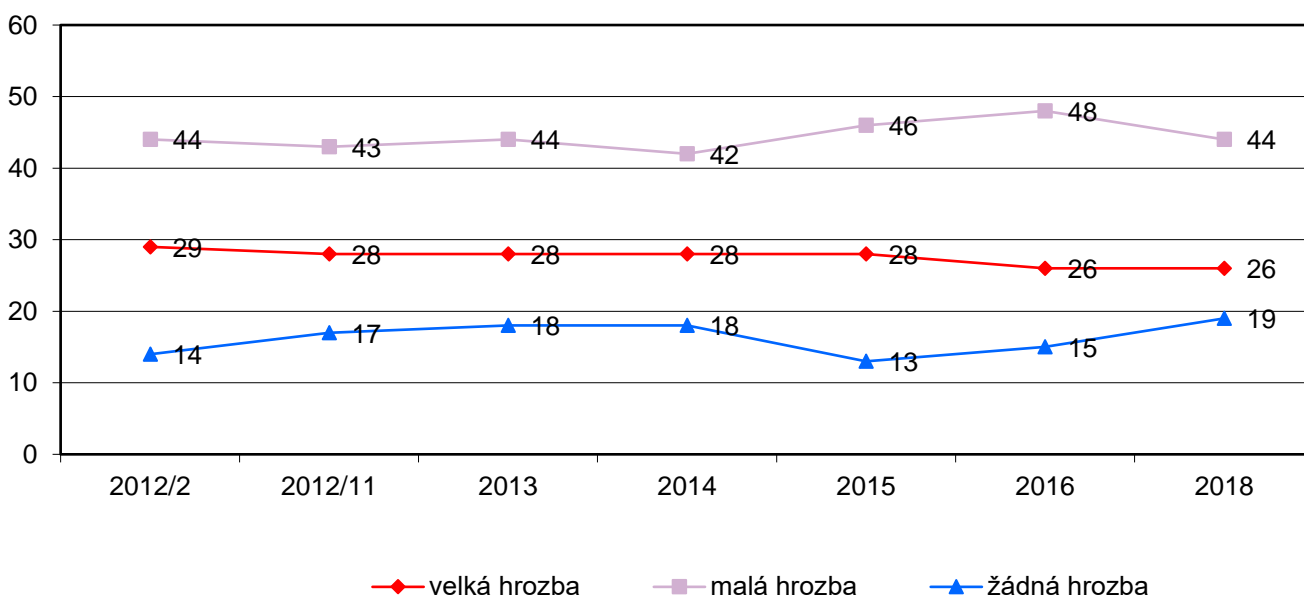

Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „nevím“.

*) Do roku 2010 „národnostní menšiny“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

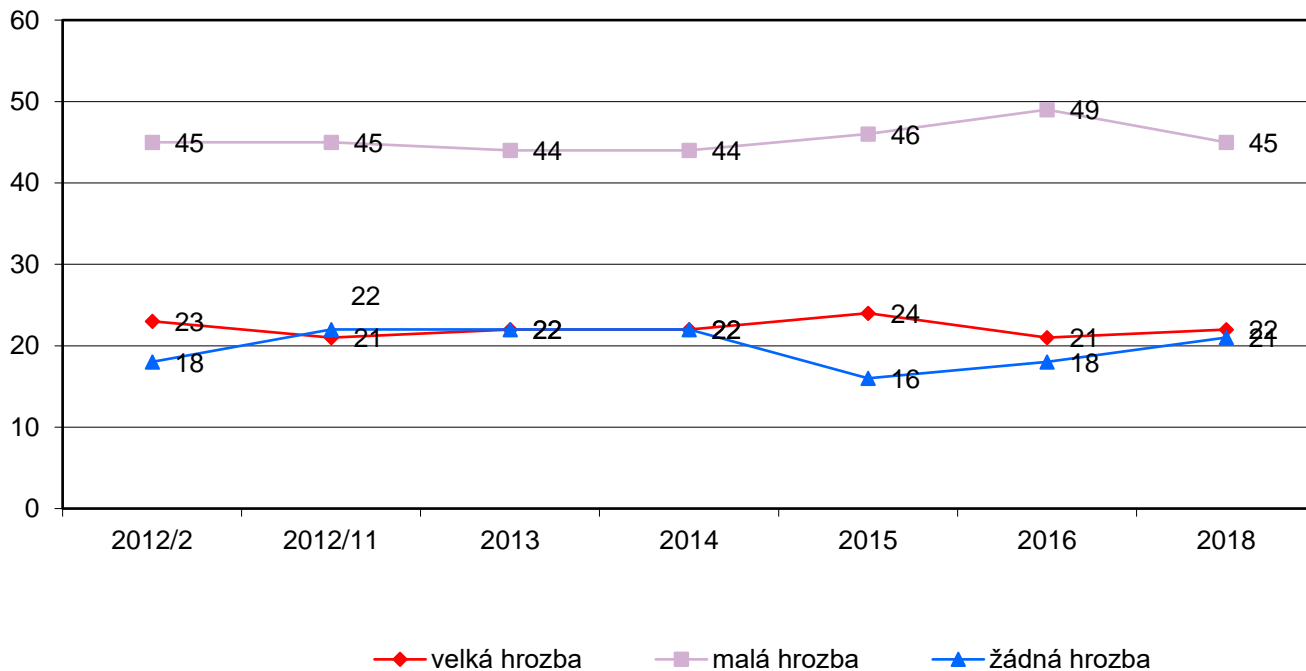
Graf 3f: Reálnost hrozby pro ČR – krajně pravicové skupiny (v %)

Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „nevím“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

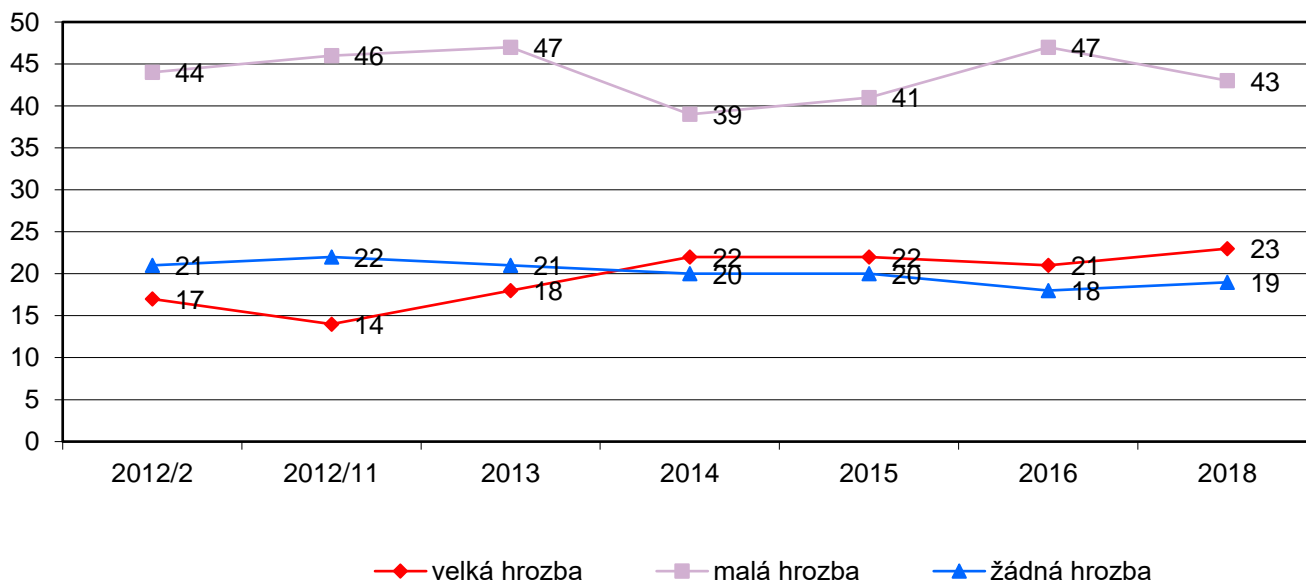
Graf 3g: Reálnost hrozby pro ČR – krajně levicové skupiny (v %)

Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „nevím“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

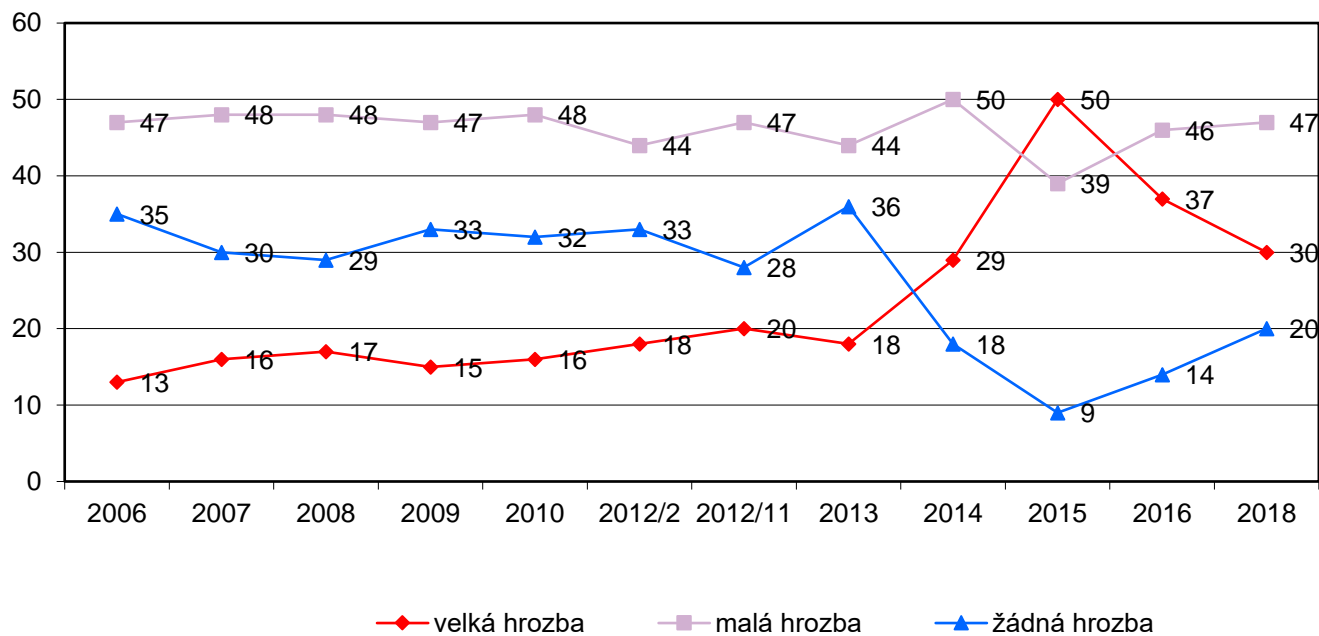
Graf 3h: Reálnost hrozby pro ČR – cizí zpravodajské služby (v %)

Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „nevím“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

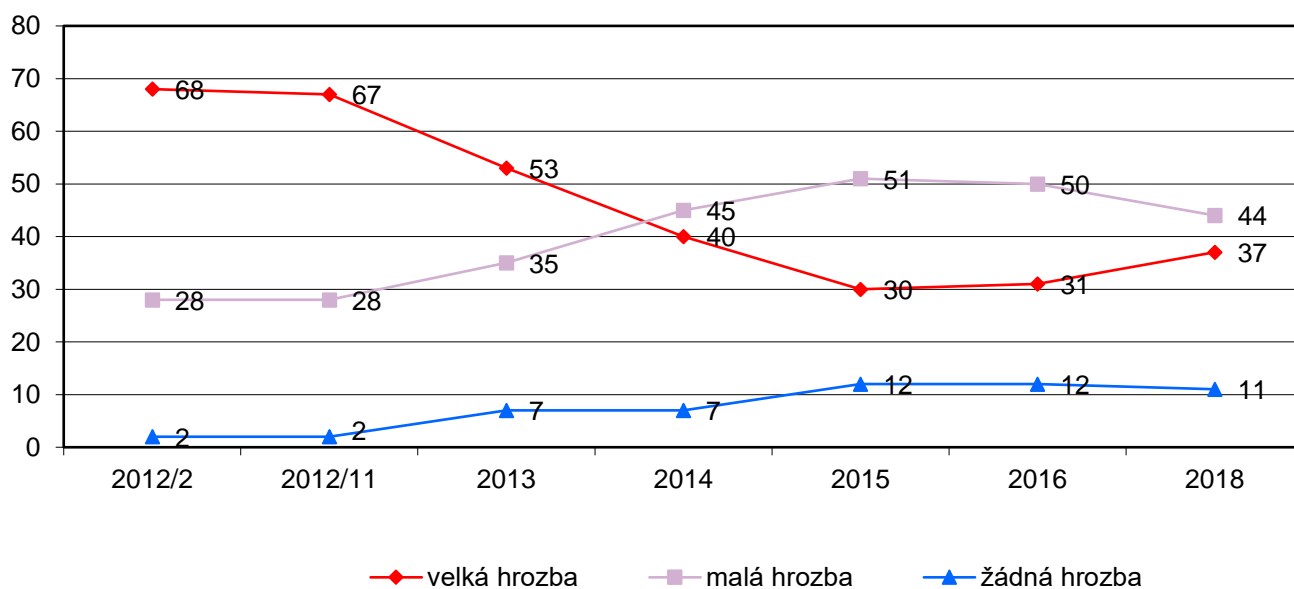
Graf 4a: Reálnost hrozby pro ČR – válka (v %)

Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „nevím“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

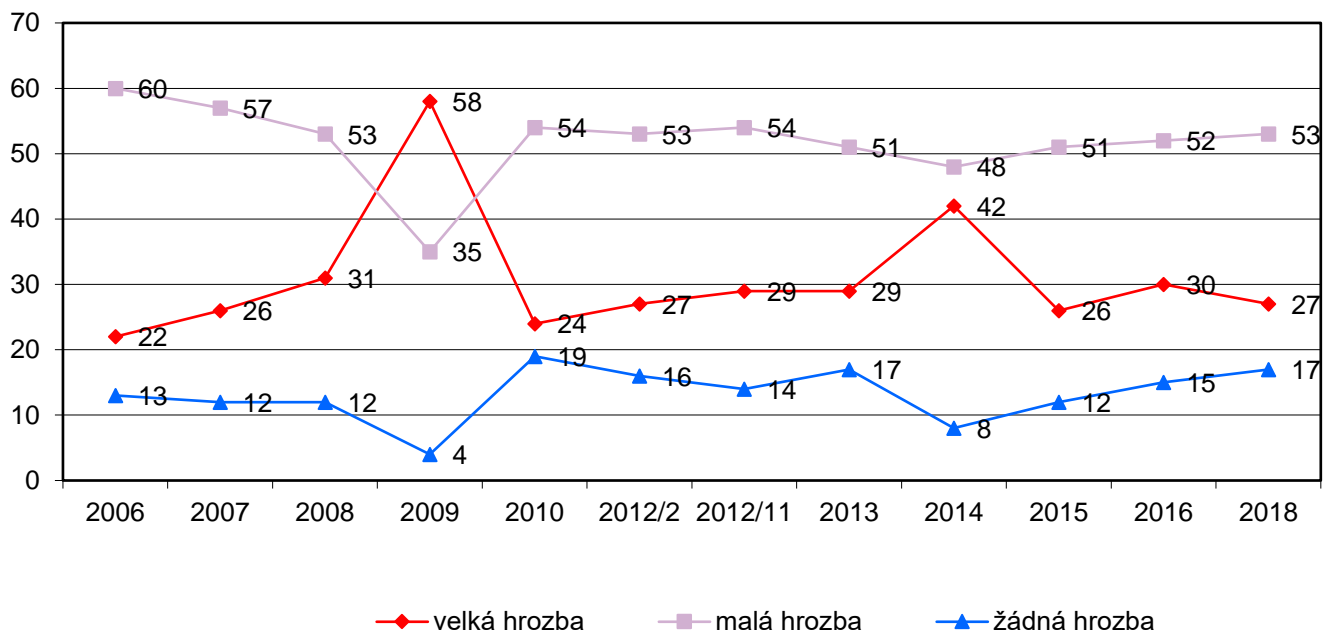
Graf 4b: Reálnost hrozby pro ČR – světová ekonomická krize (v %)

Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „nevím“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

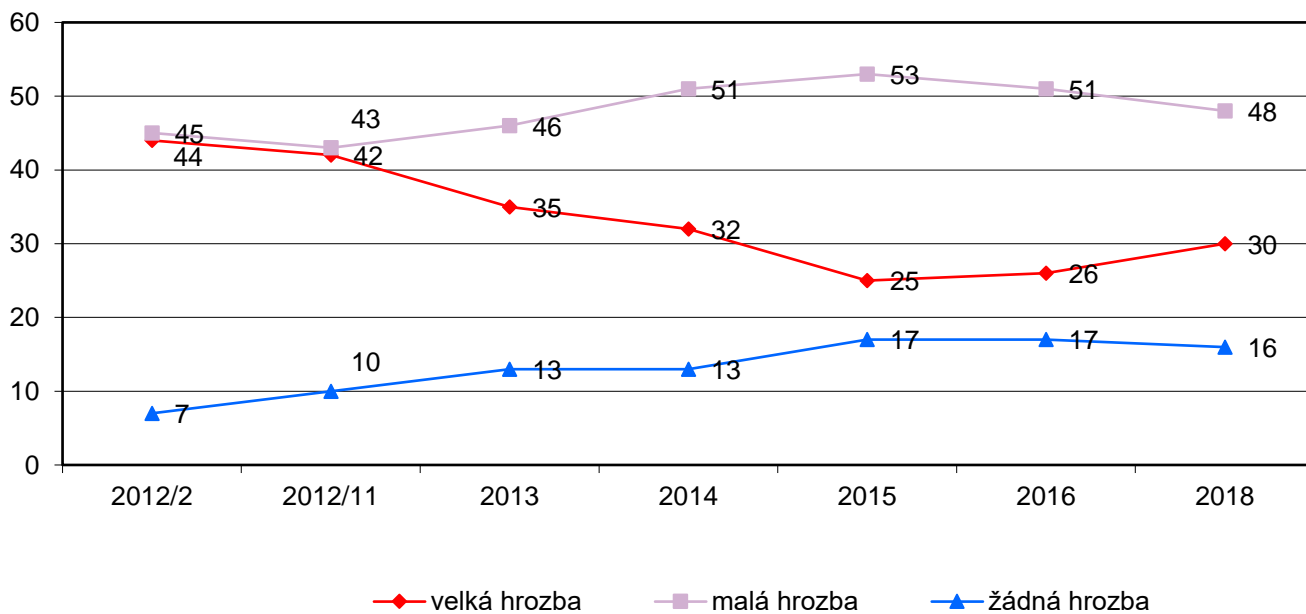
Graf 4c: Reálnost hrozby pro ČR – epidemie (v %)

Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „nevím“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

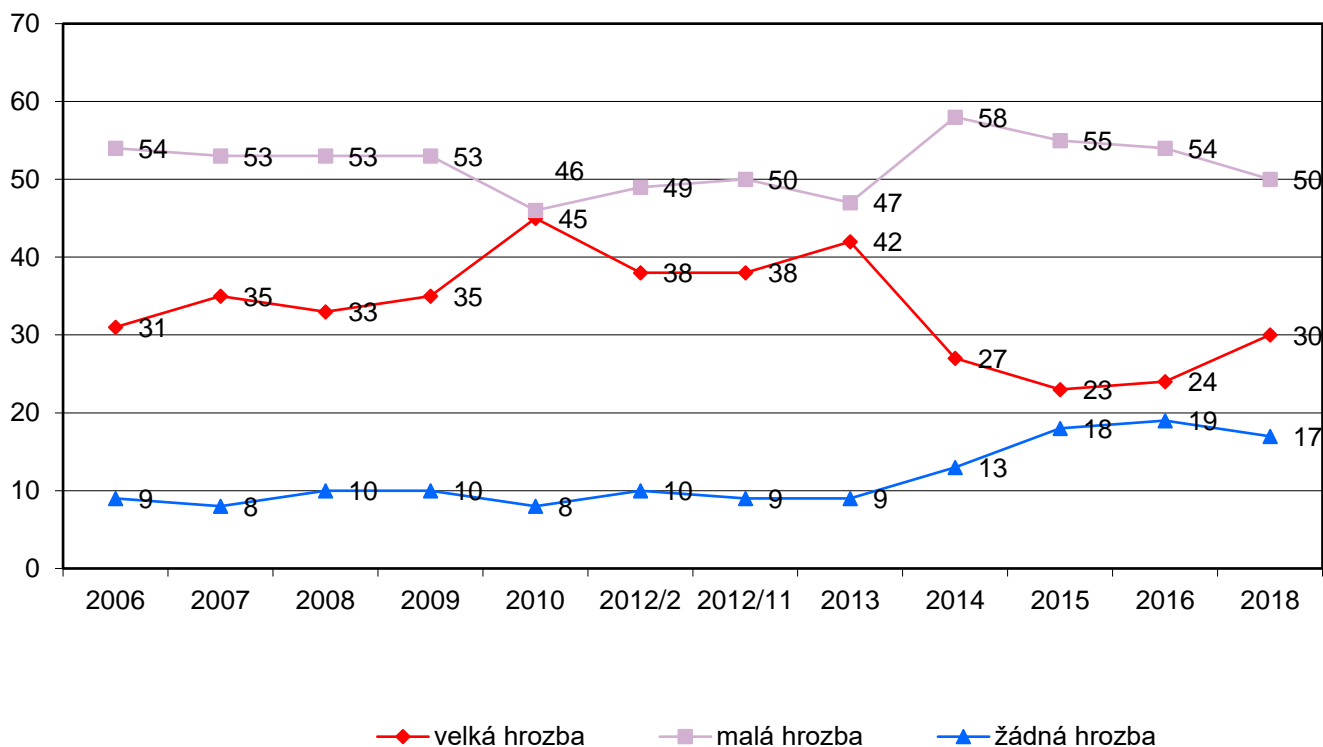
Graf 4d: Reálnost hrozby pro ČR – surovinová krize (v %)

Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „nevím“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

Graf 4e: Reálnost hrozby pro ČR – přírodní katastrofy (v %)

Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „nevím“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

Zjišťování bezpečnostních rizik bylo rozšířeno o otevřenou otázku: „Domníváte se, že existuje nějaký stát, který představuje reálnou bezpečnostní hrozbu pro Českou republiku?“, ve které bylo možné uvést tři odpovědi (viz tabulky 1 a 2). Aktuální výsledky jsou značně odlišné od výsledků zaznamenaných v posledním srovnatelném šetření z roku 2015. Zdaleka největší část dotázaných tvoří přibližně čtvrtinu (26 %) uvedla, že žádný stát reálnou bezpečnostní hrozbu pro Českou republiku nepředstavuje, a další téměř čtvrtina (23 %) odpověděla, že neví, přičemž v souhrnu se oproti roku 2015 podíl těchto dvou odpovědí prakticky zdvojnásobil (27 % v roce 2015 vs. 49 % v roce 2018). V roce 2015 35 % dotázaných jako reálnou hrozbu uvedlo tzv. Islámský stát, přičemž 30 % tehdy tuto možnost uvedlo na prvním místě, v aktuálním šetření mezi třemi odpověďmi, jež byly zaznamenávány, Islámský stát zmínil přibližně jen jeden ze dvaceti dotázaných. Výrazně poklesl podíl Sýrie (z 20 % v roce 2015 na 8 % v aktuálním výzkumu), snížil se i podíl dříve často frekventovaného Iráku (o 4 procentní body) a poklesly i obecné zmínky islámu či muslimských zemí. Kromě toho se jen k okrajově zmiňovaným zemím vrátilo i v roce 2015 náhle vyskočivší Turecko. Tyto změny jsou nepochybně spojené s utlumením válečného konfliktu v Sýrii a v Iráku, kde Islámský stát a jiné radikální islamistické skupiny po sérii vojenských porážek ztratily kontrolu nad rozsáhlými oblastmi, jež dříve kontrolovaly, přišly i o část své dřívější vnější podpory ze strany Turecka, Kataru, Saúdské Arábie a dalších monarchií Perského zálivu, byly zatlačeny do několika územně omezených a izolovaných enkláv a přestaly hrát roli ústředních aktérů probíhajícího konfliktu, jehož intenzita poklesla a poklesl i veřejný zájem o něj, jak mimo jiné ukazují i naše výzkumy.³ Svoji roli v tom hraje nepochybně i určité opadnutí a přesun ohniska tzv. migrační krize, která v roce 2015 kulminovala a ve které daný region a specificky Turecko, odkud přicházela většina migrantů tzv. balkánskou cestou do Evropy, byly v centru pozornosti, která se od té doby posunula k severní Africe. Naopak mírný vzestup (o 4 procentní body) oproti

³ Viz např. tiskové zprávy „Česká veřejnost o tzv. Islámském státu – březen 2017“ z 18. 5. 2017 (http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4316/f9/pm170518.pdf) a „Občané o konfliktu v Sýrii – prosinec 2018“ z 9. 1. 2019 (http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4793/f9/pm190109.pdf).

roku 2015 byl zaznamenán v případě Afghánistánu, což patrně souvisí s nedávnými útoky na české vojáky sloužící v tamní vojenské misi, a také v případě Číny (rovněž o 4 procentní body), která se po poklesu v letech 2014 a 2015 přiblížila zpět k úrovni z předchozích let. Pokud se podíváme na konkrétní země, na prvním místě jako reálná hrozba pro ČR s podílem necelé pětiny figuruje Rusko, za ním s podílem okolo jedné desetiny figurují Spojené státy americké a Afghánistán, za nimiž se s nepatrně nižšími a postupně se snižujícími podíly seřadily Sýrie, Irák, Čína, Írán a tzv. Islámský stát. Žádná jiná země už nepřekročila hladinu 5 %.

Tabulka 1: Země, které pro ČR představují reálnou hrozbu (%)

Rusko	17,8%
Spojené státy	10,1%
Afghánistán	9,9%
Sýrie	8,4%
Irák	7,4%
Čína	5,8%
Írán	5,7%
Islámský stát	5,5%
Německo	4,0%
Islám, muslimové, islámské země	3,9%
Korejská lidově demokratická republika	3,3%
Ukrajina	2,4%
Afrika, africké státy, Afričané	2,4%
Turecko	1,7%
Arabové, arabské země	1,5%
Pákistán	1,4%
Izrael	1,2%
Francie	1,1%
jiná země ⁴	6,3%
jiná odpověď ⁵	2,7%
neexistuje takový stát	25,8%
neví	22,7%
BEZ ODPOVĚDI	149,0%
CELKEM	300,0%

Pozn.: Údaje představují procentní podíly uvedení příslušných odpovědí v rámci celého souboru, přičemž každý respondent mohl uvést až tři rozličné odpovědi, proto celkový součet činí 300 %.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 3. – 15. 11. 2018, 1104 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

⁴ V odpovědích se objevilo ještě dalších 31 zemí, v tom Libye, Saúdská Arábie, Somálsko, Albánie, Palestina, Maroko, Libanon, Polsko, Spojené arabské emiráty a Velká Británie alespoň třikrát.

⁵ V této kategorii jsou zařazeny obecnější odpovědi, jež nebyly kódovány samostatně. Opakovaně se zde objevovaly „Evropská unie“, „Blízký východ“, „migranti, země odkud přicházejí“, „Korea“ (bez rozlišení státu) a „Čečensko, Čečenci“.

Tabulka 2: Státy představující hrozbu pro bezpečnost ČR (%) – časové srovnání

	12/06	12/07	12/08	12/09	12/10	11/14	12/15	11/18
Ruská federace	10	16	17	14	11	28	17	18
Ukrajina	3	2	2	3	2	16	3	2
Irák	23	16	16	17	14	15	11	7
Írán	16	17	12	17	13	9	6	6
Afghánistán	10	8	14	11	17	9	6	10
Sýrie	1	0	0	0	0	6	20	8
USA	8	12	8	5	5	6	9	10
KLDR	10	3	3	6	11	5	1	3
Čína	7	7	8	9	7	3	2	6
Pákistán	3	3	6	4	4	3	1	1
Izrael	5	3	2	3	3	3	3	1
Palestina	4	2	1	1	3	2	3	0
Německo	2	3	1	2	3	1	3	4
Turecko	2	1	1	1	1	1	6	2
Islámský stát	-	-	-	-	-	4	35	6
Musl. země, islám	-	1	1	1	1	2	7	4
Takový stát neexistuje	21	23	28	28	28	21	13	26
Neví	24	23	25	26	25	20	14	23

Pozn.: Zaokrouhlo na celá čísla. Údaje vyjadřují, kolik procent respondentů označilo daný stát za ohrožení pro ČR. Respondenti mohli uvést až tři země, součet všech možností tak dává 300 %. Dopočet do 300 % ve sloupcích tvoří ostatní země a položky „bez odpovědi“.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

Kromě zjišťování hrozeb byl aktuální výzkum rozšířen o otázku zjišťující očekávání do budoucna, pokud jde o samotné dotázané a jejich blízké, o českou společnost, o Evropu a o budoucnost lidstva celkově.⁶

Tabulka 3: Jak pohlížíte na budoucnost – míra optimismu/pesimismu (%)

	Rozhodně s optimismem	Spíše s optimismem	Spíše s pesimismem	Rozhodně s pesimismem	Neví
Vy a Vaši blízcí	16	54	25	3	2
Česká společnost	8	47	36	6	3
Evropa	6	33	42	14	5
Lidstvo	5	33	37	19	6

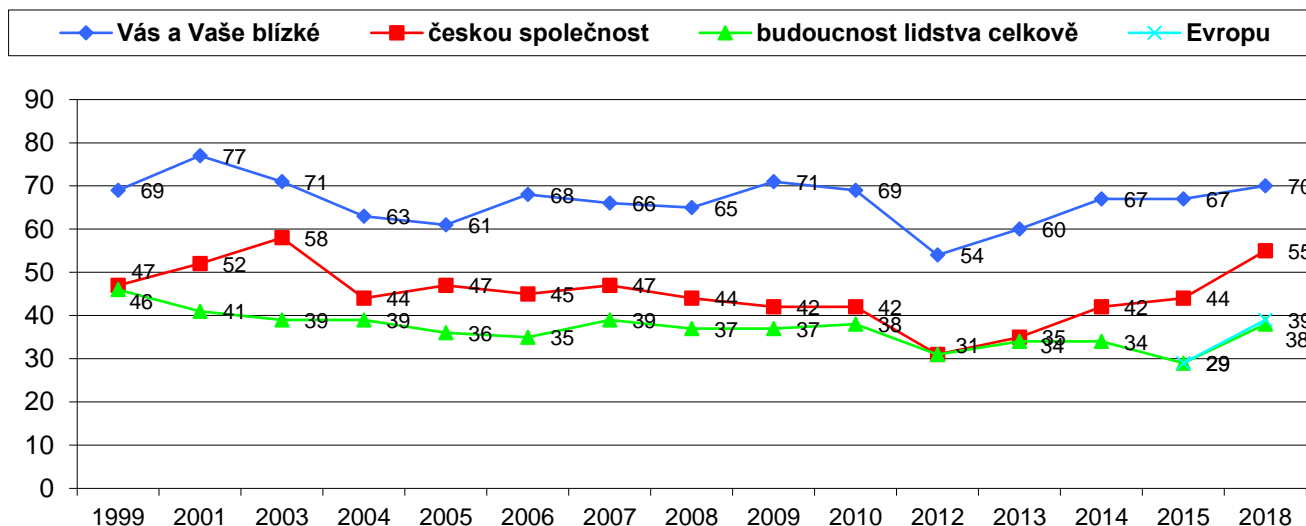
Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 3. 11. – 15. 11. 2018, 1104 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Jak ukazují výsledky v tabulce 3, při pohledu na vlastní budoucnost a budoucnost blízkých jednoznačně převažuje optimismus (70 % s optimismem, 28 % s pesimismem) a zřetelně převažující optimismus byl zaznamenán také v případě očekávání týkajících se české společnosti (55 % s optimismem, 42 % s pesimismem). Prakticky v obráceném poměru oproti české společnosti pak naopak pesimismus převažuje v případě Evropy (56 % s pesimismem, 39 % s optimismem) a lidstva celkově (56 % s pesimismem, 38 % s optimismem). V porovnání s rokem 2015, kdy byla daná otázka zkoumána naposledy, se obecně očekávání zlepšila, a to zejména v případě české společnosti (vzestup optimistických a pokles pesimistických očekávání shodně o 11 procentních bodů), Evropy

⁶ Znění otázky: „Jakým způsobem pohlížíte do budoucnosti, pokud jde: a) o Vás a Vaše blízké, b) o českou společnost, d) o Evropu, c) o budoucnost lidstva celkově?“ Možnosti odpovědi: rozhodně s optimismem, spíše s optimismem, spíše s pesimismem, rozhodně s pesimismem.

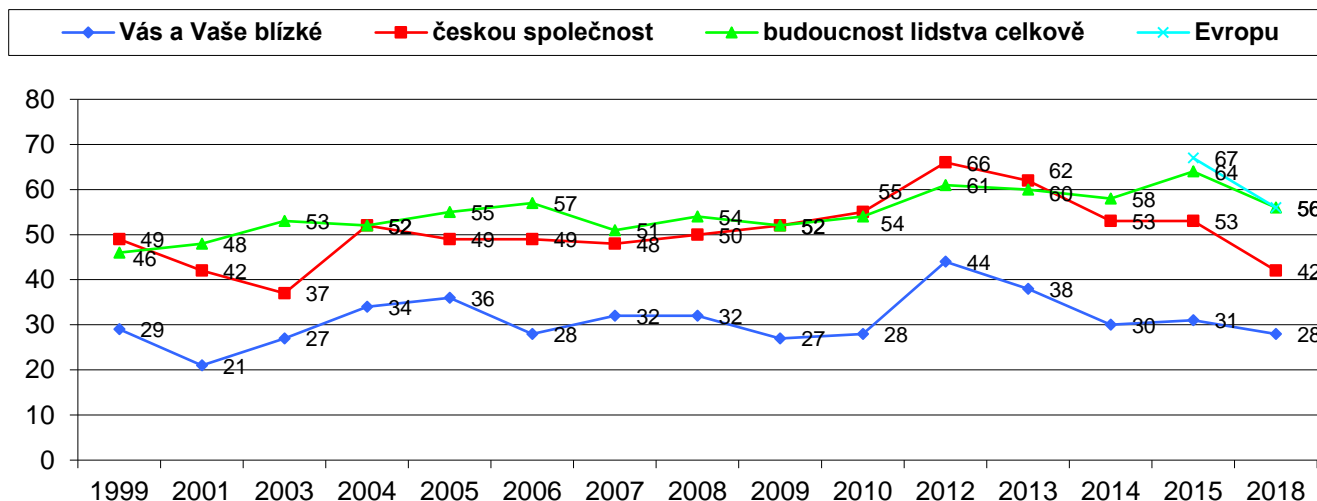
(vzestup optimistických očekávání o 10 procentních bodů, pokles pesimistických očekávání o 11 procentních bodů) a lidstva celkově (vzestup optimistických očekávání o 9 procentních bodů, pokles pesimistických očekávání o 8 procentních bodů). Očekávání v osobní rovině se zlepšila pouze nevýrazně na hranici výběrové chyby (o 3 procentní body vzestup optimistických a pokles pesimistických očekávání).

Graf 5a: Podíl optimistického hodnocení budoucnosti, pokud jde o... (časové srovnání v %)

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

Graf 5b: Podíl pesimistického hodnocení budoucnosti, pokud jde o... (časové srovnání v %)

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

Podrobnější analýza ukázala, že optimismus v očekáváních má obecně tendenci klesat spolu s rostoucím věkem a klesající subjektivně vnímanou životní úrovní vlastní domácnosti respondenta nebo s finančním příjmem. S výjimkou krajně levicových skupin, u nichž je to propojení jen slabé na samé hranici statistické významnosti, prakticky u všech zkoumaných hrozeb existuje statisticky významná, zřetelná korelace mezi jejich vnímáním a očekáváními: ti, kdo zkoumané skupiny či skutečnosti pokládají za větší hrozbu, jsou ve svých očekáváních budoucnosti ve všech zkoumaných rovinách pesimističtější.

Technické parametry výzkumu

<i>Výzkum:</i>	<i>Naše společnost, v18-11</i>
<i>Realizátor:</i>	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Projekt:</i>	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Termín terénního šetření:</i>	<i>3. - 15. 11. 2018</i>
<i>Výběr respondentů:</i>	<i>Kvótní výběr</i>
<i>Kvóty:</i>	<i>Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
<i>Zdroj dat pro kvótní výběr:</i>	<i>Český statistický úřad</i>
<i>Reprezentativita:</i>	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
<i>Počet dotázaných:</i>	<i>1104</i>
<i>Počet tazatelů:</i>	<i>239</i>
<i>Metoda sběru dat:</i>	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem - kombinace dotazování CAPI a PAPI</i>
<i>Výzkumný nástroj:</i>	<i>Standardizovaný dotazník</i>
<i>Otázky:</i>	<i>PO.39a, PO39b, PO.39c, OV.21</i>
<i>Kód tiskové zprávy:</i>	<i>ov190123</i>
<i>Zveřejněno dne:</i>	<i>23. ledna 2019</i>
<i>Zpracoval:</i>	<i>Jan Červenka</i>

Slovníček pojmů:

Kvótní výběr – napodobuje strukturu základního souboru (u nás je to obyvatelstvo České republiky starší 15 let) pomocí nastavení velikosti vybraných parametrů, tzv. kvót. Jinými slovy kvótní výběr je založen na stejném procentuálním zastoupení vybraných vlastností. Pro tvorbu kvót používáme údaje z Českého statistického úřadu. V našich výzkumech jsou stanoveny kvóty na pohlaví, věk, vzdělání, region a velikost obce. Vzorek je tedy vybrán tak, aby procentuální podíl např. mužů a žen ve vzorku odpovídal procentuálnímu podílu mužů a žen v každém kraji ČR. Podobně je zachován procentuální podíl obyvatel jednotlivých krajů ČR, občanů různých věkových kategorií, lidí s různým stupněm dosaženého vzdělání a z různých velkých obcí.

Reprezentativní výběr je takový výběr z celé populace, z jehož vlastností se dá platně usuzovat na vlastnosti celé populace. V našem případě to tedy znamená, že respondenti jsou vybráni tak, abychom zjištěné údaje mohli zobecnit na obyvatele České republiky starší 15 let.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) je výzkumným oddělením Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Jeho historie sahá do roku 1946, kdy jako součást Ministerstva informací začal fungovat Československý ústav pro výzkum veřejného mínění. Současné Centrum vzniklo v roce 2001 převedením svého předchůdce (IVVM) z Českého statistického úřadu do Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.. Včlenění do vědecké instituce zaručuje kvalitní odborné zázemí a kredit pracoviště; jako součást akademického prostředí musí CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., splňovat veškeré nároky a dosahovat tak té nejvyšší odborné úrovně. Hlavní náplní práce oddělení je výzkumný projekt Naše společnost, v jehož rámci je prováděno deset šetření ročně. Jedná se o průzkum veřejného mínění na reprezentativním vzorku české populace od 15 let, kterého se vždy účastní přibližně 1000 respondentů. Omnibusová podoba dotazníku umožňuje pokrýt velkou šíři námětů, a do šetření jsou proto pravidelně řazena politická, ekonomická i další obecně společenská témata. Jsou využívány jak opakované otázky, které umožňují sledovat vývoj zkoumaných jevů, tak náměty nové, reagující na aktuální dění. Díky dlouhodobému a kontinuálnímu charakteru je tento vědecký projekt zkoumání veřejného mínění v České republice ojedinělý.

„Aktivita byla podpořena Strategii Akademie věd AV21 v rámci výzkumného programu "Globální konflikty a lokální souvislosti: kulturní a společenské výzvy". |